

IVO ANDRIC SOCIETY INC

PROMOTING SERBIAN LANGUAGE AND CULTURE

ABN 62742547640

REGISTERED AS A FOUNDATION IN AUSTRALIA WITH ACNC

PO Box 3082, Manuka ACT 2603 AUSTRALIA

ivoandricsocietyaustralia@gmail.com +61 2 8006 7575

Предлог стратегије за повратак кадрова из дијаспоре

Увод

Већ дуже време у јавности Србије присутна је јавна дебата о томе како привући инвестиције из дијаспоре и како доћи до тога да Србија добије јаснији и продуктивнији прилив средстава од постојећих дознака из иностранства које значајно доприносе бруто друштвеном производу. Овај документ даје предлог за стратегију коју би требало размотрити и унети у релевантне стратегије економског развоја Србије.

Овај документ представља само стратешки документ и оперативни детаљи би били дефинисани адекватном програмском и пројектном документацијом.

Карактер дијаспоре

Српска дијаспора је од 1990. до данас доживела значајну промену у свом карактеру од предоминантно политичког карактера у економски. Разлог за ово је биолошке природе, јер је дошло до потпуне смене генерације и изумирања свих, или већег дела оних који су од избијања другог светског рата до 1970. напустили земљу из идеолошких и политичких разлога. На све ово, средином 90-их година двадесетог века дошло је до великог одлива људи који су као избеглице напустили подручје бивше Југославије, укључујући избеглице које су напустиле српска етничка подручја након егзодуса који је следио по Операцији Олуја у Хрватској и након потписивање Дејтонског споразума у БиХ.

На основу свега овога може се закључити да је садашњи карактер дијаспоре у свом главном саставу заснован на корпусу оних који су од 1970. године из економских разлога напустили бившу Југославију, као и оних који су решење свог избегличког статуса нашли у емиграцији за Канаду, Аустралију, САД и земље ЕУ. Поред њих, присутан је и мањи број високо образованих кадрова који су 80-их година двадесетог века напустили бившу Југославију као стручњаци по посебним програмима високо развијених земаља, као и оних који су отишли на школовање у иностранство и нису се вратили назад по завршетку школовања. Најмањи број њих чине високо образовани кадрови који су напустили земљу током деведесетих година двадесетог века због ратних дешавања и међународне блокаде. У последње време присутан је нови талас привременог запошљавања у иностранству услед либерализације визног режима Србије са ЕУ.

Промењени карактер дијаспоре чини је више заинтересованом за економска кретања у Србији и проналажењу могућности о томе како да се врате назад.

Прилив финансијских средстава из иностранства

Према подацима објављеним у фебруару 2017. године од стране Народне банке Србије, процењује се да је грађанима Србије у 2016. години са разних страна света стигло око 2,7 милијарди евра. Реч је о такозваним дознакама из иностранства, односно новцу који су наши људи из иностранства слали својима у земљи, као и о пензијама и инвалиднинама које су стизале на банкарске рачуне оних који су се вратили у отаџбину.

У Народној банци Србије кажу да је за 11 прошлогодишњих месеци по основу дознака у земљу стигло 2,45 милијарде евра.

У нашој централној банци напомињу да наведену суму дознака чини регистровани део – који у земљу стиже путем банкарских рачуна и брзог преноса новца – и нерегистровани део који се процењује на основу мењачких послова и кретања девизне штедње становништва.

Прилив кроз такозване дознаке из иностранства доприноси економији Србије са неких 12%-14% БДП и значајно је већи од директних иностраних инвестиција у привреду Србије, које су за поменути 2016. годину износиле 1,8 милијарди евра. Управо из тог разлога каналисање оваквог прилива из иностранства на један уређен и планиран начин би омогућило допринос бржем развоју мањих средина али и целокупне привреде Србије.

Ова стратегија је писана управо како би се допринело каналисању и бољем упосљавању ових средстава за економски развој земље, ревитализацију села уз повратак становништва из иностранства, а нарочито млађих и образованијих кадрова.

Интерес Дијаспоре

Интерес садашње српске дијаспоре више нема изражен идеолошки карактер. Већина њих су били учесници на различитим нивоима у последњим турбулентним дешавањима на територији бивше Југославије и врло су им познати политички кругови у отаџбини. Поред овога, општа револуција у сфери комуникација и размени информација, појавом интернета а пре свега друштвених мрежа, омогућила им је непосредан приступ информацијама, као и повратни утицај на политичка дешавања на исти начин.

За разлику од некадашње дијаспоре, која је већином добијала информације кроз филтер традиционалних медија у земљама у којима живе и имала утицај искључиво кроз своје представнике и организације, садашња дијаспора нема потребу да се ослања на такве облике информисања и утицаја.

Управо из овог разлога приступ, утицај и интерес дијаспоре има све више индивидуални карактер, док се колективни приступ, утицај и интерес губи, те је због тога настала криза постојања масовнијих организација у дијаспори, а колективно организовање се све чешће своди на мање облике организовања као што су спорстички клубови, културно уметничка друштва и црквене парохије.

Интерес индивидуалца који је заинтересован за отаџбину се своди на то како су уређени они сегменти друштва и администрације у Србији, који би могли да омогуће економску афирмацију појединца.

Колективни интерес у дијаспори се све више своди на то где такве мање организационе групе могу да афирмишу свој културно-уметнички потенцијал и где могу да пошаљу своје најталентованије појединце у отаџбину, да још више развију свој таленат.

Трансформација привреде Србије довела је до тога да привредни субјекти више немају потенцијал ни ресурсе за отварање својих представништава у иностранству и самим тим место економске размене је померено и централизовано у седишта привредних субјеката. Исто важи и за Привредну Комору Србије која има ограничене ресурсе у иностранству, као и за државну администрацију која одавно више нема економске представника при свим дипломатско конзуларним представништвима Србије. Ово захтева да економски кругови дијаспоре буду мобилни и да имају интерес да постану довољно флексибилни да се приближе седиштима привредних субјеката у Србији. Самим тим изразен је њихов интерес за то како су уређени они сегменти друштва и администрације у Србији, који могу да омогуће брзу и јефтину реализацију њихових економских пројеката.

Идентификовани потенцијал

У Србији постоји велики број напуштених села или већег броја стамбених објеката у руралним областима. Ово је резултат савремених популационих трендова који је видљив у целој Европи, нарочито у јужном делу Европе. Одлив становништва из малих средина у велике градове је карактеристика савремених популационих кретања широм Европе, па ни Србија није имуна на то. А како свој друштвени систем буде прилагођавала систему ЕУ, ово ће бити све израженији популациони карактер. Оваква унутрашња популациона кретања довешће до нових изазова за државну администрацију, нарочито на школски и здравствени систем, али и на систем одбране и безбедности.

Са друге стране, у дијаспори постоји јасно изражен интерес за куповином некретнина, фарми и сеоских газдинстава у руралним срединама. Разлог је економске природе, јер су овакве некретнине далеко јефтиније од некретнина у градовима, те су приступачније ширем броју исељеника који су у нижем социо-економском слоју у земљама у којима живе, што је већина исељеника српског порекла.

Не треба заборавити да је умирањем родитеља исељеника из Србије дошло до уситњавања поседа и врло често продаје имовине покојних родитеља (куће, имања, њиве и остало) која је дељена са другим наследницима, те да многи од њих више немају породичну кућу. Са друге стране, они који су као избеглице отишли у иностранство са територија бивше Југославије ван Србије, немају никакву имовину у Србији, док многи имају рођаке који су у Србију дошли као избеглице и остали да живе у њој и немају решено стамбено питање. Сви ови људи имају потребу да себи обезбеде некретнине у Србији.

Управо из овог разлога идентификован је следећи потенцијал који треба искористити. Изузетак су објекти из Мастер плана Министарства одбране и о њима ће се посебно писати.

Напуштена села и салаши

Напуштена села и салаши су идентификовани као највећи потенцијал за повратак исељеника из иностранства у било ком облику (постепен или инстант). Овде се могу одредити три главне регије: Војводина, југоисточна Србија и источна Србија. Да би се овакав један пројекат реализовао потребно је да се ради на нивоу програма повратка исељеника и ревитализације села под покровитељством одговарајућег министарства које би одвојило средстав за реализацију програма. Финансирање програма би могло да се спроведе кроз приступне фондове ЕУ и развојне фондове светске банке. Програм би подразумевао да се оформе пројектни тимови на нивоу наведених регија који би координисали реализацију, дистрибуцију фондова и координацију са другим миистартвима (привреде, рада и запошљавања, здравља, просвете, унутрашњих послова и одбране). Препорука је да се овакав програм конципира, и позитивне лекције спроведу, на основу сличних програма у Израелу уз прилагођавање стандардима ЕУ.

Овакав један програм би требало популарисати преко дипломатско конзуларних представништава Србије, у земљама где постоји значајна дијаспора преко 20 хиљада становника.

Концепт ревитализације села и повратка становника би требало вршити село по село, како би се уз концентрацију ресурса и средстава остварио најбољи ефекат и избегли безбедоносни ризици како за државу тако и за повратнике.

Оживљавање напуштених салаша би било спроведено по систему кластера салаша (Срем, јужни Банат, северни Банат, јужна Бачка и Северна Бачка).

Програм би требало да прати и адекватна стимулативна пореска политика, као и отварање специјализованих канцеларија државне управе по систему “one-stop-shop” где би повратници на брз и ефикасан начин могли да регулишу своја лична документа као и потребну инвестициону документацију попут грађевинских дозвола и слично.

Програм ревитализације села треба да буде добро осмишљен и спроведен плански, по систему село-по-село као што је већ споменуто. Ревитализација села би требала да подрже обнову путне инфраструктуре од магистралних путева до села, увођење комплетне канализационе мреже и водоснабдевања, као и комуникационе инфраструктуре (телефон и интернет). На овај начин би се прво остварило да напуштено село буде “settlement ready” а након тога би се обезбедило да село постепено “population ready” тако што би добило свој дом здравља, школски аутобус за превоз деце до оближње школе, и канцеларију државне управе по систему “one-stop-shop”. Ова канцеларија државне управе би обједињавала услуге матичне службе, полицијске станице, војног одсека као и служби за здравствено и социјално осигурање, како би повратници на брз и ефикасан начин могли да реше сва потребна документа и избегли фрустрације због непознавања локалних административних процедура.

Програмом за инвестиције из дијаспоре (о којем ће бити више речи касније) би се омогућило да се у ревитализованом селу отворе потребни привредни објекти и самосталне занатске радње за основне потребе (пекара, трафика, продавница, бензинска пумпа и сл.).

Овакав приступ би омогућио упошљавање грађевинских фирми на локалу и отварање специјализованих радних места, као и технолошку модернизацију локалних средина.

Напуштени објекти

За потребе ове стратегије под појмом напуштени објекти се подразумевају две категорије. Прва су напуштени стамбени објекти у појединим селима. Друга категорија су напуштени објекти пропалих привредних друштава и друштвених организација на територији Републике Србије, који пропадају због тога што власник није дефинисан или држава нема капацитете и ресурсе да њима управља.

Управо због двојачке природе напуштених објеката могуће је развити два различита програма.

Напуштени стамбени објекти у селима где још увек постоји популација и села нису напуштена би се водили под претходно поменути програмом ревитализације села и повратка становника (на исти начин као и горе поменуто решење за напуштене салаше), док би се објекти пропалих привредних друштава и друштвених организација водили по Програму за Инвестиције дијаспоре, јер ови објекти пре свега имају привредни карактер.

Програм за инвестиције из дијаспоре би се водио на сличан начин као и Програм за ревитализацију села и повратка становника. Овде је веома важно инвеститорима из дијаспоре обезбедити да кроз програм могу да приступе пробраним и кроз тендерски процес изабраним и сертификованим банкама, адвокатским канцеларијама и рачуноводственим фирмама. Критеријуме треба јасно дефинисати током тендерског процеса, како би се избегле злоупотребе и корупционо понашање према инвеститорима из дијаспоре, као и злоупотребе организованих криминалних група.

Кроз отварање специјализованих канцеларија државне управе по систему “one-stop-shop” би се омогућило да инвеститори из дијаспоре на брз и ефикасан начин у старту започну инвестирање и економску експлоатацију понуђених објеката у легалним токовима и избегавање да заврше у сивој економској зони. Укључивање локалних завода за запошљавање би омогућило да се отворе нова радна места, да инвеститори искористе постојеће пореске олакшице и субвенције, као и да од самог почетка испуњавају своје обавезе везане за лични доходак и обавезне доприносе за себе и новозапослене.

Реализација Програма инвестиције из дијаспоре омогућава Програм ревитализације села и повратка становништва, а у програм би се укључили и већ постојећи привредни субјекти у Србији који би кроз програм франшизе омогућили отварање потребних привредних објекта за основне потребе (пекара, трафика, продавница, бензинска пумпа и сл.).

Мастер план МО

Мастер план МО пружа могућност да се откупе објекти који су моментално у поседу МО али су на располагању за продају. Стратегијом се предлаже да се одређени објекти понуде кроз већ поменути Програм за инвестиције дијаспоре. Ови објекти би се понудили на исти начин као и већ поменути напуштени објекти.

Због специфичности објеката из Мастер плана, МО би оформило тим за реализацију програма везаног за објекте из Мастер плана, како би се избегли ризици да објекти оду у руке нежељеним структурама из иностранства.

Детаљи за реализацију овог дела програма би се дефинисали посебним планом реализације у складу са процесом и процедурама МО.

Идентификоване баријере

Добијање држављанства и упис у матичне књиге

Добијање држављанства Србије на брз и ефикасан начин је од велике важности за успех ове стратегије. Садашњи процес за добијање држављанства Србије, особама које подносе захтев за држављанство из иностранства, је дуготрајан процес који од апликације до реализације може да траје и по неколико година. Разлог за то је што садашњи процес подразумева да се прво изврши упис у матичне књиге/базе Србије па потом у базу података држављана.

Постојећи систем је у многоме унапређен у последњих неколико година и даје одличну основу за реализацију већ поменутих програма за реализацију ове стратегије.

Оно што је критично је адекватна административна подршка повратницима који нису стекли држављанство Србије пре одласка у иностранство и којима је потребно да га добију, како би остварили парво на лична документа у Србији и све остало непоходно за привредни и економски живот у Србији, укључујући право на здравствену заштиту, рад и школовање деце. Овде се такође мисли и на обавезе које би прихватили, а које су везане за систем одбране и безбедности, као и пореске и друге обавезе.

Да би се ово остварило, села одабрана за ревитализацију би добила канцеларију државне управе по систему “one-stop-shop”. Ова канцеларија државне управе би обједињавала услуге матичне службе, полицијске станице, војног одсека као и служби за здравствено и социјално осигурање, како би повратници на брз и ефикасан начин могли да реше сва потребна документа и избегли фрустрације због непознавања локалних административних процедура. Са друге стране, држава би омогућила да се повратници што пре укључе у административни, правни, одбрамбени, безбедносни и

финансијски систем Србије, уз смањење ризика везаних за сиву економију због нерешених административних питања повратника.

Поред овога, како би се убрзао повратак из иностранства исељеницима српског порекла који немају основу за брзо добијање држављанства Србије, потребно је увести посебан програм и радну визу као што је то дефинисао Израел за своје досељенике.

Такође, потребно је размотрити и доношење новог закона о држављанству, који би био отворенији за ширу групу особа српског порекла (од оне за коју је отворен приступ постојећим законом) као и који би исправио историјске неправде према потомцима исељеника које је одвео ратни вихор Другог светског рата са територије бивше Југославије, а којима је (и њиховим потомцима) законом одузето држављанство након Другог светског рата. Овде се мисли на бивше официре Краљевине Југославије (и њихове потомке) који се након завршетка другог светског рата нису вратили у отаџбину, као и војнике и породице поражених националних снага српског народа који су по окончању рата отишли у избеглиштво и нису се никад вратили у отаџбину. Овим лицима је одузето држављанство на основу Закона о одузимању држављанства официрима и подофицирима бивше југословенске војске, који неће да се врате у отаџбину и припадницима војних формација који су служили окупатору и одбегли у иностранство (Службени лист ДФЈ, број 66/45, 106/47 и 110/47); а њиховим потомцима на основу Закон о Држављанству Федеративне Народне Републике Југославије (Службени лист ФНРЈ бр. 45/46 и 105/48).

Поред ових лица, нанете су историјске неправде и лицима која су напуштала земљу након Другог светског рата и која су се прикључила раду српске националне емиграције. Овим лицима су одузета држављанства на основу следећих закона:

- Закон о држављанству Демократске Федеративне Југославије (Службени лист ДФЈ бр. 64/45
- Закон о држављанству Федеративне Народне Републике Југославије (Службени лист ФНРЈ бр. 45/46 и 105/48)

Овде треба напоменути да је Закон о држављанству Федеративне Народне Републике Југославије (Службени лист ФНРЈ бр. 45/46 и 105/48) био најригорознији и да је нанео многобројне историјске неправде свима, који су напуштали земљу (и њиховим потомцима) током правоснажности овог закона, све до доношења новог Закона о држављанству Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (Службени лист СФРЈ 58/76).

Овде бисмо напоменули и то да исељеници српског порекла са територије бивше СФРЈ који су рођени ван територије Републике Србије врло често не желе из личних разлога да се изјасне као држављани новонасталих република, а првенствено Хрватске и Босне и Херцеговине. Овим лицима треба такође дозволити упис у држављанство Србије без претходних захтева да имају контакт са административним телима новонасталих држава. Опција за улазак у држављанство Србије за њих би била кроз горе поменути програм и радну визу, као што је то дефинисао Израел за своје досељенике (израелски модел). Израелски модел би се могао применити и за повратнике из дијаспоре који су генерацијама настањени у трећим државама и који су изгубили родбинске и друге везе са Републиком Србијом или их нису никад ни имали, али имају српско порекло, као и за Лужичке Србе.

У прилогу као Анекс 1 ове стратегије подносимо предлог новог закона о држављанству Републике Србије.

Здравствена заштита и осигурање

Здравствено осигурање повратника је одлучујуће за њихову одлуку да ли ће учествовати у програмима или не, нарочито уколико имају малу децу. И на овом пољу је Србија недавно

остварила велики помак са дигитализацијом система здравствене заштите и увођењем електронских здравствених картица.

Повратници се не налазе у систему здравствене заштите Србије већ низ година и нису обухваћени последњим изменама. Овде им је такође потребна адекватна административна подршка, како би се укључили што пре, и што ефикасније у систем здравствене заштите. Решење за ово су већ поменуте канцеларије државне управе по систему “one-stop-shop”.

Поред ових административних баријера важно је напоменути да је у сваком селу, одабраном за ревитализацију, непоходно обезбедити дом здравља са адекватним здравственим особљем и апотеком, као и возило за потребе хитне помоћи. Овде треба напоменути и да би програм ревитализације села био отворен и за приватне здравствене установе и апотеке, који би на овај начин довео до синергије Програма ревитализације села са Програмом инвестиције из дијаспоре. Оваква једна синергија би омогућила повратак здравствених стручњака из иностранства и запошљавање незапослених здравствених кадрова у земљи. Посебан пројекат би дефинисао ове детаље и омогућио синергију на овом пољу.

Укључивање у школски систем

Повратницима који долазе из иностранства, а који имају децу, је од изузетног значаја квалитет и приступачност школа за њихову децу.

Најекономичнији начин решавања овог проблема за децу школског узраста је увођење школских аутобуса који би децу из села (одабраних за ревитализацију) возили до оближње основне школе.

Што се деце предшколског узраста тиче, у селима би требало изградити мање објекте који би били уједно вртић и предшколска установа, где би деца имала прилику да се социјализују на један организован начин и буду укључена у програм припремне наставе за даље основно школовање.

Овде такође треба напоменути да би програм ревитализације села био отворен и за приватне вртиће и предшколске установе, што би довело до синергије Програма ревитализације села са Програмом инвестиције из дијаспоре. Оваква једна синергија би омогућила повратак педагошких радника из иностранства и запошљавање незапослених педагошких кадрова у земљи. Посебан пројекат би дефинисао ове детаље и омогућио синергију на овом пољу у сарадњи са пројектом везаним за здравствену заштиту и осигурање повратника.

Отварање банкарских рачуна и платни промет са иностранством

Искуство показује да је највећи изазов за повратнике из иностранства везан за укључивање у финансијски систем Србије, почевши од отварања рачуна у банци до сервисирања кредита у иностранству.

Услов за отварање текућег рачуна је да обезбеде запослење, како би могли на основу потврде послодавца да отворе рачун у банци. Да би се овај проблем превазишао потребно је у програме укључити банке у Србији које би омогућиле повратницима да отворе текуће рачуне и поред тога што још нису обезбедили послодавца. Отварање рачуна (девизних и динарских) би омогућило повратницима да пребацују средства са својих рачуна из иностранства на своје рачуне у Србији, као и могућност да, уколико имају своју пословну инфраструктуру у иностранству као предузетници и мали привредници, на легалан начин финансирају свој повратак у Србију, као и да успоставе и региструју свој привредни статус у Србији у складу са прописима Републике Србије и кроз оквир Агенције за Привредне Регистре, уз избегавање сиве зоне.

Током планирања програма ове стратегије потребно је узети у обзир ограничења која финансијским институцијама у Србији намеће Закон о девизном пословању (Службени гласник РС бр. 62/2006, 31/2011 и 139/2014), као и Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма (Службени гласник 20/2009, 72/2009, 91/2010 и 139/2014). Овим законима се драстично отежава сервисирање

кредита у иностранству резидентима Републике Србије, што опет отежава сервисирање кредитних обавеза које би повратници имали према финансијским институцијама земаља из којих се враћају. Поред овога треба узети у обзир да у Србији не функционишу банке и финансијске институције из прекоокеанских земаља и Уједињеног Краљевства, Немачке, Холандије и других земаља ЕУ, те је стога непрактично и отежавајуће повратницима из ових земаља да сервисирају своје кредитне обавезе у иностранству из Србије.

Конзуларна мрежа и услуге

Постојећа конзуларна мрежа Републике Србије у иностранству је оптерећена процесом о сукцесији између земаља бивше Југославије. Ово је довело до тога да је постојећа мрежа наслеђена од дела конзуларно дипломатске мреже бивше Југославије, што се одражава на распрострањеност и квалитет објеката, али и броја особља задуженог за конзуларне услуге. Ово су недостаци које треба узети у обзир приликом планирања програма ове стратегије.

Са друге стране, постојећа мрежа ипак дозвољава да се дипломатско конзуларна представништва и особље у њима укључе у квалитетно спровођење програма и анимирање потенцијалних повратника да учествују у програмима ове стратегије. Постојећа дипломатско конзуларна мрежа у иностранству би могла да буде укључена у програме на следећи начин:

1. Промоција програма у иностранству
2. Регистрација заинтересованих повратника да учествују у програму
3. Информативни центар о програмима

Да би се програми ефикасно спровели у дело потребно је размислити о опцији да се у првих 5 година од отпочињања програма, (нарочито у иницијалној фази) запосле координатори програма у дипломатско-конзуларним представништвима у земљама са популацијом дијаспоре српског порекла већом од 10 хиљада људи, а нарочито у прекоокеанским земљама. Ово би омогућило да се програми што боље промовишу, анимира што више заинтересованих повратника и пруже адекватне и брзе информације о програмима на терену.

Поред овога, координатори пројекта би у сарадњи са службеницима МСП задуженим за конзуларне услуге помогли да се пре самог повратка у земљу отпочне са процесом регулисања свих административних захтева неопходних за функционисање повратника у земљи, као што су регулисање држављанства, личних докумената, војне обавезе, здравственог и социјалног осигурања повратника, као и упис у школу њихове деце. На овај начин би се још пре повратка почело са пуном и брзом интеграцијом повратника уз координисану селекцију и одабир програма и пројеката у којима ће учествовати.

Улога банкарског система

За реализацију ових програма неопходно је да се укључе комерцијалне банке кроз одговарајући процес селекције, узимајући у обзир горе наведене баријере.

Овде се превасходно мисли на већ постојеће кредитне обавезе исељеника у земљама у којима живе и могућност да им се обезбеди конверзија тих кредита из иностранства у кредите у земљи (динарске или еуро). Ово би највероватније подразумевало и измене постојећег закона о девизном пословању везаним за конверзију кредита из иностранства или отплату кредита које би исељеници задржали у иностранству, а отплаћивали из земље.

Банке које би учествовале у програму морале би да имају директне кореспондентске односе са банкама у иностранству, а нарочито са прекоокеанским банкама, како би се избегли непланирани фискални намети, до који се долази приликом електронског трансфера средстава из иностранства на девизне рачуне у Србији. Најбољи пример је садашња Комерцијална Банка која има изузетне кореспондентске односе са иностранством и код које не долази до појаве поменутих непланираних фискалних намета приликом трансфера новца.

Закључци и препоруке

1. Неопходна је синергија и добра координација Програма за ревитализацију села и повратка становништва из иностранства са Програмом за инвестиције из дијаспоре.
2. Спровођење ових програма би захтевало доношење адекватних законских аката који би омогућили прелазак напуштених села и објеката намењених за програме у државно власништво. Оваква законска акта би омогућила да се обезбеде адекватни субвенционисани кредити, који би омогућили да држава на брз и ефикасан начин прода ову имовину повратницима и инвеститорима из дијаспоре и оствари јавне приходе кроз програме, тако да не представљају буџетско оптерећење за државу.
3. Пилот пројекат треба да обухвати једно село и један кластер салаша у истом географском региону.
4. Одабрана села за ревитализацију треба да буду близу магистралних путева, постојећих канализационих мрежа, мрежа за водоснабдевање, и дистрибутивних чвориста за телефон и интернет, како би иницијална инвестиција у инфраструктуру била што мања, а финансије би се обезбедиле кроз развојне програме Светске банке и приступне фондове ЕУ.
5. Повратници из иностранства би купили имовину која им се понуди кроз програме уз могућност приступа субвенционисаним кредитима за ову намену, јер као повратници би имали генерално проблем да добију кредите од банака у Србији, без оваквог једног програма. Цена некретнина би имала тржишну вредност на дан доношења законског акта који би регулисао ове програме. Повратници би били ослобођени плаћања пореза на имовину у првих не мање од 3 до не више од 5 година од датума повратка.
6. Предност за учешће у програмима би имали млади стручњаци са децом, планом пројекта би се дефинисао бодовни систем за рангирање повратника, како би се обезбедило планско насељавање у складу са потребама локалне привреде, плановима одбране и демографском стратегијом.